
навичок діяльності у навколишньому середовищі.

Література:

1. Материали Межправительственной конференции по образованию в области окружающей среды. -Тбилиси, 1977. -96с.
2. О.А. Васюта, С.І. Васюта, Г.Г. Філіпчук. Екологія і політика. У 2-х томах. Чернівці. – „Зелена Буковина”. – 1998. – Т. 1. – 124 с..

І.Р. Кузик, аспірант

**ДИНАМІКА ЗМІНИ ПЛОЩ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ
ЛІСОПАРКОВОЇ ЧАСТИНИ КОМПЛЕКСНОЇ ЗЕЛЕНОЇ
ЗОНИ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ**

Під зеленими насадженнями міста розуміють деревну, чагарникову, квіткову і трав'янисту рослинність природного і штучного походження на визначеній території населеного пункту [5].

Щодо тлумачення поняття «зелена зона міста», то тут існує кілька варіантів. У більш широкому тлумаченні, зелені зони (agreespace, anurbangreenzone) – це система територій із зеленими насадженнями та незабудованими відкритими просторами (anopenspace) в межах міста або приміської зони, що мають (реальне чи потенційне) екологічне, економічно-господарське, рекреаційне та естетичне значення.

Однак існує категорія **комплексна зелена зона міста (КЗЗМ)** як єдина система озелених, обводнених, вкритих рослинним покривом територій міста і приміської зони, яка формує єдину систему взаємопов'язаних елементів ландшафту міста (містечка, групи міських населених місць) і прилеглого району, що забезпечує комплексне вирішення питань озеленення й обводнення території, охорони природи й рекреації і спрямована на поліпшення праці, побуту та відпочинку громадян [3].

За функціональним призначенням зелені насадження КЗЗМ поділяються на три основні групи: 1) *загального користування* (приміські лісопарки, міські парки культури й відпочинку, районні парки, міські сади, сквери, бульвари, алеї); 2) *обмеженого користування* (зелені насадження на територіях мікрорайонів і

районів, на ділянках дитячих садів, шкіл, інших навчальних закладів); 3) *спеціального призначення* (насадження на міських вулицях і магістралях, території санітарно-захисних і водоохоронних зон, ботанічні й зоологічні сади, насадження на територіях розсадників, квіткових господарств, плодкових садів приміських господарств, на кладовищах) [1].

Інтенсивність використання населенням лісів зелених зон дозволяє диференціювати їх територію на дві частини: лісопаркову та лісогосподарську. *Лісопаркову* формують насадження, які розташовані безпосередньо близько до населених пунктів, мають розвинуту дорожно-стежкову мережу та добре транспортне сполучення, є естетично привабливими, стійкими до антропогенного впливу, придатними та впорядкованими для масового відпочинку. До *лісогосподарської* частини відносять насадження, віддалені від населених пунктів, з недостатньо розвинутим транспортним сполученням, які не так інтенсивно відвідує населення. Вони використовуються для епізодичного, неорганізованого відпочинку і є резервом для розширення лісопаркової частини.

Відповідно до схеми озеленення міста Тернополя, розробленої «Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст «Діпромiсто» ім. Ю.М. Білоконя, на замовлення Тернопільської міської ради, площа зелених насаджень лісопаркової частини КЗЗМ Тернополя становить близько 1000 га. З них 581,73 га припадає на зелені насадження загального користування та 418 га на зелені насадження обмеженого користування. На одного мешканця Тернополя припадає 25 м² зелених насаджень. Озеленення забудованої частини м. Тернополя становить 28%, громадської забудови близько 40% і вулиці у Тернополі озелененні на 65%.

За останні кілька років у м. Тернополі спостерігається тенденція до зменшення площ зелених насаджень. Так, протягом 2010-2018 рр. площі парків зменшилися на 25 га, спостерігається забудова паркових зон, прибережної смуги тернопільського водосховища, порушується схема екологічної мережі міста. Нами проаналізовано динаміку зменшення площ зелених насаджень лісопаркової частини КЗЗМ Тернополя за останні 23 роки (рис.1).

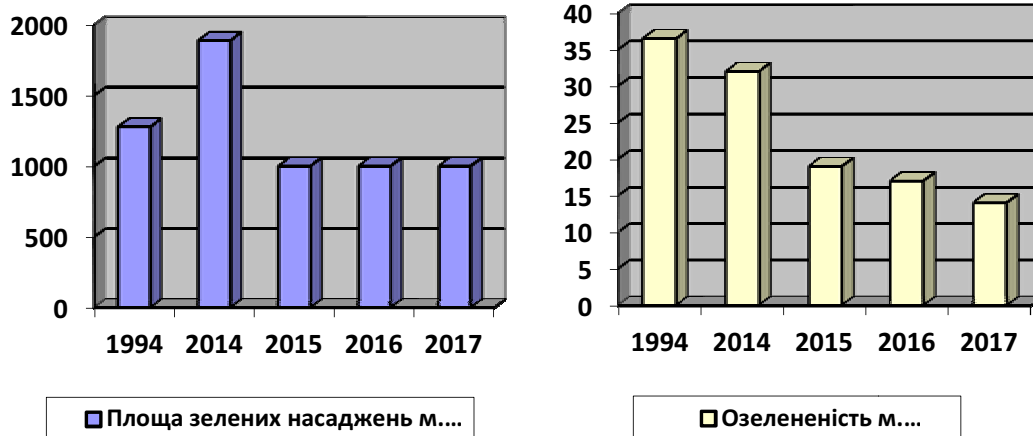

Рис.1 Динаміка основних показників лісопаркової частини КЗЗМ Тернополя

В період з 1994 р. по 2017 р. площа м. Тернополя зроста майже в двічі, місто розширюється, розбудовується, розвивається інфраструктура. Тоді, як площа зелених насаджень поступово зменшується. Лише, протягом 1994-2014 рр., площа зелених насаджень у Тернополі збільшувалась. Це пояснюється тим, що в цей час, місто суттєво розширювалося, включаючи в себе озеленені приміські землі, які згодом забудували. Близько 1000 га зелених насаджень місто втратило за останні 5 років.

Збільшення площі м. Тернополя та зменшення площі зелених насаджень, відбилося на показнику озеленення який з 1994 року зменшився 22,5%. Якщо до 2014 року цей показник становив більше 30%, то починаючи з 2015 року вже менше 20%, що свідчить про суттєве скорочення площ озелених територій в місті. Таким чином, на сьогоднішній день реальний показник озеленення м. Тернополя становить 14%. Тоді як, згідно нормативів Державних будівельних норм (ДБН 360-92** п.5.1) ступінь озеленення міських територій повинен складати не менше 40% від загальної площі міста [1].

Оптимальна площа КЗЗМ розраховується із нормативу 40 га/1000 осіб [7] і для міста Тернополя із населенням 214 108 особи повинна становити **8724 га**. Лісопаркова частина КЗЗМ Тернополя, відповідно до методики Ф.В. Стольберга [7], розраховується із нормативу 15 га/1000 осіб (табл. 1) і повинна становити **3271,6 га**. Тобто, дефіцит зелених насаджень

лісопаркової частини КЗЗМ Тернополя становить **2271,6 га.**

Таблиця 1

Нормативи визначення площі лісопаркової частини зеленої зони міста [7, с.274]

Численність населення (тис. осіб)	Розмір лісопаркової частини (га/1000 осіб)
< 100	7
100-250	15
250,1-500	20
500,1-1000	25

Для зменшення дефіциту зелених насаджень у місті Тернополі та досягнення нормативної площі лісопаркової частини КЗЗМ, потрібно передбачити систему наступних оптимізаційних заходів:

- узаконення (розробка та прийняття органами місцевого самоврядування) проекту комплексної зеленої зони міста Тернополя;
- встановлення мораторію на видалення лісопаркових зелених насаджень на території міста;
- розширення площ зелених насаджень прибудинкових територій, особливо новобудов;
- закладка нових паркових зон у місті Тернополі;
- проведення інвентаризації зелених насаджень міста Тернополя: паркових зон, скверів, бульварів тощо;
- відновлення зелених газонів на місці тимчасових торгівельних точок (МАФів);
- озеленення подвір'їв дошкільних та шкільних навчальних закладів, ВНЗ.

Література:

1. ДБН 360-92** «Планування забудови міських і сільських поселень» // Держбуд України – 19 березня 2002 року. №1/52 – 179 – 108 с.
2. Екологічний паспорт м. Тернополя [Електронний ресурс]. Режим доступу - www.menr.gov.ua.
3. Кучерявий В. Зелена зона міста / В. Кучерявий – К.: Наукова

думка, 1981. – 247 с.

4. Концепція комплексного озеленення м. Тернополя // Тернопільська міська рада. – 31 жовтня 2013 року. - № 6/38/11 – 29 с.

5. Основи екологічних знань /за заг. ред. В.І. Поліщука, Л.П. Царика. – Тернопіль, 1994. – 176 с.

6. Позняк І. Фітомеліораційна роль комплексної зеленої зони урбоекосистеми м. Тернополя / Ірина Позняк // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль : СМП «Тайп». – 2015. – № 2 (випуск 39). – С. 193-199.

7. Стольберг Ф. Экология города: Учебник / Ф. Стольберг – К.: Либра, 2000. – 464 с.

8. Царик Л. До проблем озеленення і паркових комплексів у функціонуванні урбоекосистеми Тернополя / Любомир Царик, Ірина Позняк // Наукові записки ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль: СМП «Тайп». – 2016. – № 1 (випуск 40). – С. 263-270.

Цидило Ю. магістрантка
Науковий керівник: проф. Царик Л.П.

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ ПЕРСПЕКТИВНОЇ ВЕЛИКОБІРКІВСЬКОЇ ОТГ

Під екологічною оптимізацією структури земельних угідь слід розуміти комплекс заходів щодо знаходження оптимального варіанту землекористування на рівні ландшафту з метою використання земель в еколого-безпечному режимі. Таким чином, визначальною складовою екологічної оптимізації структури земельних угідь є консервація деградованих і малородючих ґрунтів орних земель та трансформація деградованих лукопасовищних угідь на засадах екологічно-доцільного використання. Важливим є те, що якісне покращання показників структури сільськогосподарських угідь при оптимізації відбувається в межах екологічної доцільності, призводить до збільшення стійкості агроекосистем і сприяє формуванню стабільних та збалансованих агроландшафтів території.

Оптимізація землекористування повинна спиратись на ряд